

Kerken met Stip

Nieuwsbrief nr. 11
November 2010

Kerken met Stip inventariseert gastvrije parochies en gemeenten waar ex-gedetineerden welkom zijn en zich op zondag en door de week thuis kunnen voelen. Zo helpt *Kerken met Stip* mensen om na hun detentie geestelijk gesproken een dak boven hun hoofd te vinden en een gemeenschap die hen steun biedt voor hun geloof en leven.

Kerk met Stip worden: Lasten en Lusten

Korte impressie van de Inspiratie- en Ontmoetingsdag Kerken met Stip op 2 oktober jl. in Breda

Dit jaar werd de landelijke Ontmoetingsdag van Kerken met Stip – jaarlijks georganiseerd door de projectgroep - in de parochie Breda Noord gehouden. We waren met ca. 50 deelnemers te gast in het kerkelijk centrum waar Jan Hopman en zijn medewerkers een uitstekend verzorgde ontvangst voorbereid hadden. Na een korte inleiding en een liturgische viering waarbij een ex-gedetineerde de schriftlezing van Marcus 10: 32-45 verzorgde, kwam prof. Jozef Wissink (praktische theologie, Universiteit van Tilburg) aan het woord.

Wat doet het met je?

Het thema van de dag was "Kerken met Stip; wat doet het met de kerk?"

Prof. Wissink stelde dat daar zowel lasten als lusten uit voortkwamen. Met name angstige en afwerende reacties duiden er op dat parochianen of gemeenteleden een Stip op de kerk als 'last' kunnen ervaren: "We moeten die angst serieus nemen en thematiseren. Alleen dan kan het gebeuren, dat de angst niet langer de mensen in de greep heeft, maar de mensen hun angst in regie nemen. Dat wil zeggen: in staat zijn er doorheen te gaan. Die angst is namelijk natuurlijk: we overschrijden grenzen, wanneer we kerk-met-stip worden. Ik herinner me zelf, hoe ik eens door een justitiepastor uit de Bijlmer werd uitgenodigd, om een liturgie mee te vieren op zondagmorgen. Ook ik zag er toch wel een beetje tegen op. En als je dan ook nog al die deuren passeert, die voor jou ontsloten en achter jou weer gesloten worden, dan wordt de huiver niet minder. Achteraf weet je, dat die angst reëel gezien te groot was, maar hij was er.

Wat heeft me er doorheen geholpen? Dat is waarschijnlijk een heel complex van factoren. Ik noem maar: a) de geruststellende woorden van de betreffende

gevangenispastor, b) menselijk opzicht (je wilt niet afgaan als een gieter), c) ook wel een beetje geloof (als ik val, val ik in Gods handen), d) waarschijnlijk ook wat plichtsgevoel (ik ben geen knip voor de neus waard met al mijn mooie theologische woorden, als ik deze grens niet over durf; als iedereen dat zo deed, leefden we in een onbarmhartige wereld) en e) toch ook een zekere nieuwsgierigheid, om die gedetineerde mensen eens in het echt mee te maken."

Lusten

Later kwamen ook de positieve betekenissen, de 'lusten', ter sprake. "Mij is verteld, dat de pastores in de gemeentes en parochies het pastoraat aan de ex-gedetineerden heel serieus nemen. Toen ikzelf nog pas priester was, werd ik een keer naar het ziekenhuis geroepen, waar een Duits meisje aan het sterven was. Een heroïnehoertje, uitgeteerd, wegwerpartikel geworden. Ze wilde bediend worden: ze had haar leven verdaan, ze voelde zich waardeloos. Ik heb met haar gebeden, haar verteld dat ze niet waardeloos was. Toen ik haar bediend had, zei ze: "Jetzt geh ich zu Gott." Zo had ik het van mijn nette medechristenen nog zelden gehoord en toch zijn het juist deze momenten, waar je

voelt dat het wezenlijke geraakt wordt. Ze heeft me gesticht: opgebouwd, tot de orde van het Koninkrijk geroepen. Iets van die ervaring hoor je uit kerk-met-stip-parochies en -gemeentes vaker. Dat

men na een groepsgesprek, waaraan gedetineerden deelnemen ineens merkt: 'zo hebben we nog nooit met elkaar gepraat.'"

De volledige lezing van prof. Wissink is te lezen op: www.kerkenmetstip.nl

Vrijwilligers

's Middags kwam ds. Arjan Noordhoek (justitiepredikant in een TBS-kliniek in Almere en voorganger in de Silo-gemeente in Utrecht) aan het woord om een pleidooi te voeren voor een goede begeleiding van vrijwilligers die met (ex) gedetineerden werken:

"Vrijwilligers zijn de uitgestoken hand van de samenleving. Ze vertegenwoordigen de goede wil om mensen erbij te houden. Ze brengen een verbinding aan met de samenleving. En ze dragen ertoe bij dat ook de samenleving zelf, en niet alleen professionals, betrokken is bij het re-integratieproces van ex-gedetineerden". De maatschappelijke context kwam aan de orde n.a.v. een uitspraak van drs. Jan Eerbeek: "Vrijwilligers staan met de (ex-)gedetineerde in het spanningsveld tussen gebrokenheid en verlangen naar een betere toekomst". Een verlangen namelijk naar een misdaadvrij bestaan, waarbij het terugdringen van

de recidive geen doel op zich is, maar een uiting van verbondenheid met iemand met een detentieverhaal die iets van zijn leven wil maken. Ook als diens binding met de samenleving zwak is.

"Als dominee voel ik (A.N.) het als mijn verantwoordelijkheid om vrijwilligers te begeleiden wanneer ze nazorgtaken op zich nemen. In Almere begint het vrijwilligerswerk met de tbs-ers net goed te draaien. We hebben goede banden met het Maatschappelijk werk van de kliniek en op onze instructiedagen zijn ook behandelaars van de kliniek aanwezig om vragen te beantwoorden over vreemd gedrag en hoe je er als vrijwilliger in mag staan. Er zijn in Almere plannen om net als in de Silo-gemeente, een Nazorg-Eettafel te dekken, waar juist aan tafel aandacht voor terugval zal zijn door een regelmatig luisterend oor, met kennis van zaken en een warm hart."

Naar aanleiding van deze bijdrage werd rond de volgende stellingen doorgediscussieerd

Stellingen:

1. Training van vrijwilligers is een must, omdat het gaat om een combinatie van een **warm hart en kennis van zaken** (met straatwijsheid 'zo slim als slang en argeloos als duif'). Zo hoeven individuen en/of een (kerkelijke) gemeenschap niet slachtoffer te worden door recidive.

2. Een vrijwilliger verandert door het omgaan met ex-gedetineerden: door het besef dat menig **delict kan worden gezien als een ongeluk**, dat ieder kan overkomen, dat ieder een gevangene (van zichzelf, van omgeving) kan worden. Delictgedrag wordt dan niet meer uitsluitend bekeken als schuldig zijn en als slechtheid.

3. Vrijwilligers en kerken moeten zich realiseren dat geloof en **bekering geen garantie is voor terugval in delictgedrag**. Recidive is geen teken van een gebrekkig geloofsleven. Als kerken alleen uit zijn op genezing (cure) van delictgedrag gaan zij voorbij aan de problematiek van mogelijke (persoonlijkheids-) stoornissen, die soms niet worden onderkend door vrijwilligers.

4. De oproep in de Hebrëënbrieff om te zijn 'als medegevangene' (Hbr. 13:3) staat in het grote verband van het geloof dat een mens **uit gevangenschap kan raken in relatie met anderen**. Ook bij terugval van een ex-gedetineerde moet de kerk een veilige haven voor hem/haar zijn en blijven, een 'oefenplaats van Gods genade'.

The making of...

Afgelopen zomer was ik in een grote stad te gast bij het gratis avondeten van een 'kerk met stip'. Zo'n 20 buurtbewoners consumeerden in een heel ontspannen sfeer door vrijwilligers bereide pannenkoeken en een toetje. Het overgrote deel van de bezoekers bleef bij het aansluitend zingen van enkele opwekkingsliederen, het bidden van enkele voorbedes en het voorlezen van een verhaal. Een verhaal met als strekking: wees niet zo bezig met je tekorten en je verdiensten, maar wees dankbaar dat je mag zijn wie je bent. Dit is een kerk die op een bescheiden wijze Gods liefde centraal stelt in aandacht voor de mensen in de buurt. Zoals bij meer 'kerken met stip' gaan sociale en evangelische bewogenheid nauw samen; op een vanzelfsprekende manier.

Ontmoeting met Rob

Later op de avond had ik een gepland gesprek met ex-gedetineerde Rob, die op een enthousiaste wijze betrokken is bij de dagelijkse gang van zaken in deze kerk. Na een ernstig delict bracht hij 90 moeilijke dagen door in de gevangenis. Door persoonlijke gesprekjes met de predikant in de gevangenis en de kerkdiensten kwam een verborgen verlangen naar aanvaarding en geborgenheid naar boven. In zijn ervaring houdt iedereen ten diepste van de boodschap van de kerk, maar als het je goed gaat sta je daar niet bij stil. In zijn beleving is ieder mens een schaapje, dat verlangt naar een kudde en een herder.

Hoewel Rob wist waarvoor ik kwam, roerde hij niet uit zichzelf thema's aan als schuld en schuldverwerking. Het was niet zo dat hij problemen met gezondheid en huwelijk de schuld gaf van straf-

baar gedrag. Absoluut niet. Karakteristiek voor dit soort 'kerken met stip' is mijns inziens ook dat je meer met het nu en de toekomst bezig bent dan met het verleden.

'Horen, zien en zwijgen' ligt volgens Rob voor de hand in precaire levensomstandigheden. Omgaan met het gedane kwaad, verzoening met jezelf en het slachtoffer is voor iedereen een subtiel onderwerp. Rob heeft overwogen een brief aan het slachtoffer te sturen met de vraag om vergeving. Maar in het overleg met de advocaat en de gevangenis-predikant komen zoveel argumenten voor en tegen naar boven dat voorlopig is afgezien van zo'n brief.

Wederzijds

Getroffen was ik door de opmerking van de geïnterviewde, dat hij evenals andere vrijwilligers in het kerkelijke centrum de activiteiten ook doet .....voor zichzelf. Het schenken van aandacht aan anderen en het ook ontvangen van liefdevolle aandacht van anderen worden ervaren als een voorwaarde voor een zinvol leven. Het denken vanuit wederzijds voordeel is mogelijk beter voor stabiele relaties dan opoffering.

Vrij

De overgang van detentie naar 'vrijheid' is moeilijk. De reclassering doet z'n best, maar de hulp heeft volgens mijn zegsman vaak een te afstandelijk karakter. Van veel belang is dat er tenminste een enkele vriend of een familielid is die je voor 100% steunt. Maar hij vreest ook bemoeizuchtige mensen; een ex-gedetineerde moet zijn eigen weg kiezen.

Dick Buist, vrijwilliger

De schriftelijke verwerking van dit interview is te lezen op: www.gevangenispredikant.nl

Nazorg en inzorg

De Dienst Justitiële Inrichtingen houdt om veiligheidsredenen de verzorging van gevangenen zoveel mogelijk gescheiden van de nazorg na detentie. Nu zijn de kerken op beide 'fronten' actief: de Geestelijke Verzorging met 1250 kerkvrijwilligers binnen de muren; Exodus Nederland en Kerken met Stip daarbuiten. De kerk in de bajes mag zoveel als zij wil bekendheid geven aan het aanbod

van Kerken met Stip, met posters en folders, in de gedetineerdenagenda en in gesprekken. In geval een gedetineerde interesse in een bepaalde kerk met stip heeft, kan een pastor of maatje van de betreffende kerk het eerste contact leggen om kennis en eventueel alvast afspraken te maken. Een justitiepastor of gevangenispredikant kan zorgen dat zo'n contact tot stand komt.

Vervolgtraining van maatjes

Sinds jaar en dag traint Exodus Nederland zijn vrijwilligers. Maatjes van Kerken met Stip mogen daarbij aanschuiven, voor zover de capaciteit het toelaat. Periodiek worden er steeds vier parallelle dagtrainingen verspreid in het

land aangeboden. Steeds is er ook een thema. In het komende voorjaar is dat *Motiverende Gespreksvoering*. De leiding is professioneel en bedient zich onder meer van casusbespreking en rollenspel.

Data in 2011, regio en plaatsen:

* 11 februari Noord-Nederland, te Spier
* 12 februari Zuid-Nederland, Eindhoven

* 11 maart Oost-Nederland, te Ugchelen
* 12 maart West Nederland, te Schiphol

Het aantal deelnemers is beperkt en plaatsing in de eigen regio kan niet gegarandeerd worden. Behalve het vervoer zijn er voor deelnemers geen kosten aan verbonden.

Opgave voor 15 december bij het secretariaat van Kerken met Stip, Dribergsestraatweg 50A, 3941 ZX Doorn. e-mail: oskamp@scarlet.nl Vermeld vooral uw geografische voorkeur en uw eigen stipkerk. U verneemt dan tijdig of en waar u geplaatst bent.

Etalage

Er zijn drie nieuwe 'Kerken met Stip' bijgekomen. Wij verwelkomen:

- Haarlem RK Groenmarktkeerk + Straatpastoraat (oecumenisch)
- Eindhoven Binnenstadsparochie (RK)
- Amersfoort Hervormde Sint Joriskerk (PKN)

Daarmee staat de teller op **60** kerken met stip.

TIP: Studiedag op 26 november over kerk en strafrecht

Wat vindt de kerk van de roep om verharding van het strafrecht? Over die vraag organiseren het Bezinningscentrum van de Protestantse Kerk en het Centrum voor Justitiepastoraat een studiedag op Hydepark. Met het oog daarop is ook het nieuwste nummer van *Festus*, forum voor samenlevingsvragen in de Protestantse Kerk, aan dit thema gewijd.

Spagaat

Bij de wetgever en in de rechtszaal is steeds meer oog gekomen voor de persoonlijke omstandigheden van daders. Ook justitiepastoraat en reclassering zijn erop uit om de overtreder achter zijn daad vandaan te halen. De mens valt immers niet samen met zijn daden?

Aan de andere kant: is de humanisering van het strafrecht niet te ver doorgeschoten? Wordt er nog recht gedaan aan de gevoelens van slachtoffers als de daad min of meer verdwijnt achter de persoon van de dader? In de samenleving klinkt een luide roep om misdadigers strenger te straffen. Degenen die zich inzetten voor een humane bejegening van de daders belanden daardoor niet zelden in een spagaat. Wat is de positie van de kerk in dit maatschappelijke debat?

De studiedag is bedoeld voor ambtsdragers en gemeenteleden van Kerken met Stip, predikanten, kerkelijk werkenden, vrijwilligers in justitiepastoraat en reclassering, en verder iedereen die geïnteresseerd is in het thema.

Sprekers o.a.:

- drs. Jan D.W. Eerbeek (Hoofd justitiepredikant),
- dr. Jacques A.A.C. Claessen (Universiteit van Maastricht)
- prof. dr. Jan J.M. van Dijk (Instituut voor Victimologie, Universiteit van Tilburg)

Aanmelding:

Tijd en plaats: vrijdag 26 november 2010 van 14.00-17.00 uur in Conferentiecentrum Hydepark, Dribergsestraatweg 50, Doorn. De kosten voor de dag zijn € 25,- (gratis voor abonnees van *Festus*). Betaling via incasso (bij opgave of aan de zaal). Aanmelding digitaal via www.pkn.nl/pcte, per e-mail via info.bezinningscentrum@pkn.nl, of telefonisch via tel. (030) 880 15 60.

COLOFON

De Nieuwsbrief van *Kerken met Stip* verschijnt gratis tweemaal per jaar onder redactie van de landelijke Projectgroep. Eindredactie Anne Kooi. Secretariaat: Dribergsestraatweg 50A, 3941 ZX Doorn. Telefoon: 0343.518.075, e-mail: oskamp@scarlet.nl, Website: www.kerkenmetstip.nl
Deze nieuwsbrief mag vrijelijk worden vermenigvuldigd en verspreid.
Giften voor het landelijk werk van Kerken met Stip zijn welkom op rekening 291.688 t.n.v. H. van Doorne, te Soesterberg, penningmeester.